

RUS FOLKLOR DİLİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARLA GENEL BİR BAKIŞ*

Dr. Suzan ULUOĞLU
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Rus Dili ve Edebiyatı bölümü
suzanzobu@yahoo.com

Özet

Rusya'da ve Avrupa'da folklorun, 18.yy.'in sonunda 19.yy.'in başında Sentimentalizm ve Romantizm akımlarının etkisiyle önem kazandığı görülür. Bununla birlikte Rusya'da folklorun bilimsel olarak araştırılmasından önce, sözlü halk yapıtlarının derlendiği ve elde edilen materyallerin bazı şair ve yazarlar tarafından sanatsal amaçlarla kullanıldığı bir dönem yaşanır.

1812 yılı Vatan Savaşı ve onun sonrasında etkisini gösteren "Aralık İhtilali"nin Rusya'da sözlü halk edebiyatına olan ilginin artmasında rolü çok büyüktür.

Rus folklor dilinin filoloji açısından incelenmesine, sözlü halk edebiyatı yapıtlarının yoğun olarak derlendiği 1840'lı yıllarda başlanır. Rus folklor dilinin çağdaş araştırılma süreci ise 1940-1950'li yıllarda başlar. Bu yıllarda folklor dilini araştırmak için filolojide lingvofolkloristika "dilbilimsel folklor" adı verilen yeni bir bilim alanı oluşturulur. Folklor dili ile diyalekt arasındaki ilişki, folklor dilinin güzel anlatım araçları, folklor dilinin doğası, folklor dili ile yazılı edebiyat dili arasındaki etkileşim sorunları, bu bilim alanının ele aldığı başlıca konulardır. Çalışmamızda bu konulara ayrıntılı olarak değinilecektir.

Anahtar kelimeler: folklor, Rus folklor dili, diyalekt, sözlü şiirsel söylem, dilbilimsel folklor.

AN OVERALL REVIEW OF STUDIES OF THE RUSSIAN FOLKLORE LANGUAGE

Abstract

It was under the influence of Sentimentalism and Romanticism that folklore gained significance in Russia and Europe simultaneously towards the end of 18th and the beginning of 19th centuries. Prior to the study of folklore in Russia on the basis of letters was an era when works of prose and verse were compiled and the material acquired, was utilized on the basis of artistic purposes by certain poets and writers.

Patriotic War of 1812 and later the "Decembrist Revolt", which was of widespread influence all over Russia, added much to the rise of interest in prose and verse.

It was 1840, the year of common compilation of works of prose and verse, when the Russian folklore language commenced to be studied philologically. Through 1940 till 1950 was the appearance of the era of the contemporary study of the Russian folklore language, which also witnessed the generation of a new field of letters, called in Russian "lingvofolkloristika" meaning "linguistic folklore", with a view to launching new insights into the folklore language.

"Lingvofolkloristika" prominently inquires the relation between the folklore language and dialect, the means of elaborate articulation employed in the Folklore language, the nature of the folklore language, the matters resulting from interaction between the folklore language and the prose and verse languages of letters, on which our work ignites diversified discussions.

Keywords: folklore, the Russian folklore language, dialect, articulation in verse and prose, linguistic folklore.

* Bu çalışma A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında hazırlanmış olan "Rus Bilinalarının Şiirsel Dil Özellikleri" adlı Doktora tezinden oluşturulmuştur.

GİRİŞ

Folklorun bir bilim dalı olarak şekillenmesinde bazı sosyal ve tarihi sebeplerin etkisi büyüktür. V.M.Jirmunskiy *Problema Fol'klora* 'Folklor Sorunsalı' adlı çalışmasında bu sebeplere ayrıntılı olarak değinir. V.M.Jirmunskiy'e göre folklorun ön plana çıkması, önem kazanması Avrupa ile birlikte Rusya'da da 18.yy.'in sonunda - 19.yy.'in başında Sentimentalizm ve Romantizm akımlarının etkisinde olur; folklorlara olan ilgi Aydınlanma çağına ve gelişmekte olan kapitalist sanayi düzenine bir tepki olarak ortaya çıkar; akıl ve akılcı şehir kültürüne karşı çıkan Sentimentalizm akımı doğaya, doğallığa, saf duygulara, bozulmamış ilkel insana, ilkel kültüre önem verir ve bu bozulmamış doğallık da kültürel açıdan gelişmemiş topluluklara (yani köylülere) ve geri kalmış halklara özgü bir durumdur. Böylece bu iki kültür alanı folklor bilimin gelecekteki konusunu oluşturur (Jirmunskiy, 2004:46-47).

Yu.Sokolov 11 ciltlik *Literaturnaya Entsiklopediya* 'Edebiyat Ansiklopedisi'nin **Folklor** maddesinde, dünyada ve Rusya'da folklorun bir bilim dalı olarak gelişmesindeki süreçleri ayrıntılı bir biçimde ele alır. Folklor bilimin doğmasında 19.yy.'in başında felsefe, bilim ve sanat alanında yaygın olan Romantizm akımının etkisi de çok büyüktür. Romantik felsefeye göre, bir halkın tarihi ayrı şahısların iradesiyle değil, halkın iradesiyle belirlenir. O dönemlerde, halkın bizzat yaratıcısı olduğu bütün toplu yaratıcılık alanları (dil, mitoloji, folklor) halk iradesinin ifade biçimleri olarak kabul edilir (Sokolov, 24.11.2008).

Rusya'da folklorun bilimsel olarak araştırılmasından önce, sözlü halk yapıtlarının derlendiği ve elde edilen materyallerin bazı şair ve yazarlar tarafından sanatsal amaçlarla kullanıldığı bir dönem yaşanmıştır. Örneğin, V.A.Jukovskiy ve A.S.Puşkin yapıtlarında folklor konularına yer vermişlerdir. Ayrıca N.V.Gogol'un erken dönem yapıtlarında da folklorun etkisi görülür.

A.S.Puşkin, halk edebiyatı yapıtlarının dil açısından araştırılmasının ne kadar önemli olduğunu şu şekilde ifade eder: "*Eski halk şarkılarını, masalları, vs. araştırmak, Rus dilinin özelliklerini eksiksiz bir şekilde öğrenmek için gereklidir*"(Puşkin, 2005:11).

N.V.Gogol bir yazısında folklor dilini de kastederek Rus dili hakkında şunları yazar: "... Sıradan bir dil olmayan dilimizin bir sırrı daha vardır. Onda, en sert olanlardan en yumuşak ve ince olanlara kadar bütün ses tonları ve renkleri bulunmaktadır; (dilimiz) sınırsızdır ve hayat gibi canlı bir şekilde her an zenginleşebilir, <...>, aynı söylem içerisinde başka hiçbir dilde erişilemeyen bir yüksekliğe çıkma ve cahil bir insanın dahi anlayabileceği basitliğe inme olanağı söz konusudur – başlı başına şair olan bir dil..." (Gogol, 2005:11-12).

1812 yılı Vatan Savaşı ve onun sonrasında Rusya'da etkili olan "Aralık İhtilali"nin sözlü halk edebiyatına karşı ilginin artmasında rolü çok büyüktür. Halkçı edebiyat görüşünü, yani milli iradenin yalnız halk tarafından ve halkın sanat ve kültüründe korunduğunu savunan ünlü Rus edebiyat eleştirmenleri

V.G.Belinskiy, N.G.Çernışevskiy ve N.A.Dobrolyubov halk edebiyatına büyük değer verirler. Ayrıca çalışmalarında folklor yapıtlarının dil ve üslup özelliklerine de değinirler.

V.G.Belinskiy'e göre, Rus halk şiirselliği son derece özgündür ve en belirgin özelliklerinden biri de melodik olmasıdır. Ayrıca, özellikle Rus halk kahramanlık şarkılarının (bılınaların) türünün belirlenmesinde, bazı önemli dil ve üslup sorunlarının ortaya konmasında V.G.Belinskiy'nin rolü çok büyüktür.

N.G.Çernışevskiy, Rus halk edebiyatına yöneltilen sanatsal açıdan yetersiz olduğu suçlamalarını son derece yanlış bulur, asıl yetersizliğin ataerkil hayat düzeninin özünde bulunan hareketsizlik ve monotonluğun halk edebiyatına da yansımış olmasından kaynaklandığını belirtir. N.G.Çernışevskiy'e göre, sürekli aynı anlatım biçimlerinin, aynı düşüncelerin, aynı sahnelerin, aynı bölümlerin tekrar edilmesi yapıtların kolaylıkla iç içe girmelerini sağlamaktadır (Çernışevskiy, 2005: 16-17).

N.A.Dobrolyubov, *Zameçaniya o sloge i mernosti narodnogo yazıka* 'Halk Dilinin Hece Ölçüsü Üzerine İzlenimler' adlı çalışmasında eski Slavca sözcüklerden çok Rusça sözcüklerin kullanılması; küçültme şekillerinin, tekrarların, sabit sözcük birleşimlerinin, kalıplaşmış sıfatların ve tipik betimlemelerin çok sık kullanılması gibi, Rus folklor dilinin bazı belirgin özelliklerine değinir (Dobrolyubov, 2005:22-23). Folklor dilinin araştırılmasında, şiirsel özellikleri belirlerken dilbilim, tarih, felsefe, vs. gibi bilim dallarından da faydalanmak gerektiği düşüncesini ilk ortaya koyanlardan biri de N.A.Dobrolyubov'tur.

Folklor dilinin doğası ile ilgili konuyu ilk ortaya atan bilim adamlarından biri K.D.Uşinskiy'dir. K.D.Uşinskiy, folklor dilinin diyalekt üstü bir dil olduğunu, diyalektin günlük konuşma şekliyle folklor dilinin birbirinden tamamen farklı iki dil olduklarını belirtir (Uşinskiy, 2005:26-27).

Rus folklor dilinin filoloji açısından incelenmesine, sözlü halk edebiyatı yapıtlarının yoğun olarak derlendikleri 1840'lı yıllarda başlanır. Folklor dilinin dil olaylarını araştırmaya yönelik ilk çalışmalar F.İ.Buslayev, A.A.Potebnya ve A.N.Veselovskiy'e aittir. F.İ.Buslayev, *O prepodavanii oteçestvennogo yazıka* 'Ulusal Dilin Öğretilmesi Üzerine' adlı çalışmasında halk dilini edebi dilden ayıran en önemli özelliğin, halk dilinde sürekli aynı ifadelerin kullanılması olduğunu belirtir. Yazarlar bir düşüncüyü farklı şekillerde ifade ederler, halk edebiyatında ise uygun bir ifade bulduktan sonra o ifade artık değişmez. Bunun en iyi örneğini kalıplaşmış sıfatlar (postoyanniye epiteti) oluşturur. Bu çalışmasında F.İ.Buslayev, ayrıca Rus halk edebiyatındaki kalıplaşmış sıfatları sınıflandırmaya çalışır (Buslayev, 2005:26-27).

Bilimsel hayatına *O nekotorih simvolah v slavyanskoy narodnoy poezii* 'Slav Halk Şiirlerinin Bazı Sembolleri Üzerine' adlı master teziyle başlayan ünlü dilbilimci, edebiyat bilimci, folklor bilimci, etnograf ve filozof A.A.Potebnya, folklor konularıyla hayatının sonuna kadar sürekli ilgilenir. A.A.Potebnya, folklor dili ile

ilgili çalışmalarını bir kitapta toplamayı başaramaz, fakat onun bütün dilbilim, felsefe ve edebiyat çalışmalarında bu konu ile ilgili çok sayıda materyal bulmak mümkündür.

Ünlü Rus filologu A.N.Veselovskiy de sözlü halk edebiyatı dili üzerine önemli tespitlerde bulunur. Folklor diliyle ilgili düşüncelerini aralarında sıkı bir bağ bulunan birkaç konu etrafında toplar: Folklor dilinin diyalektle olan ilişkisi, bir başka deyişle folklor dilinin diyalekt üstü özelliği; şiirsel halk dilinin formüller üzerine kurulu olması, bu formüllerin oluşumları, işlevleri ve evrimleri; halk edebiyatının nazım ve nesir türlerinin biçimbilgisinin oluşturulması; sözlü şiirsel dilin en önemli formüllerinden biri olarak kalıplaşmış sıfatların önemi; vs.

Rus folklor dilinin çağdaş araştırılma süreci 1940-1950'li yıllarda başlar. Zamanla, folklor dilini araştırmak için filolojide yeni bir bilim alanının oluşturulması gerekliliği doğar ve bu yeni bilim alanına *linguofolkloristika* 'dilbilimsel folklor' adı verilir. Bu yeni alanın bilimsel yaklaşımının temelinde, folklor yapıtı içerisindeki dil yapısının yerini ve işlevini belirlemek ve bunu yaparken çeşitli dilbilimsel ve folklor araştırma metotlarını kullanmak vardır. Folklor dilini inceleyen ayrı bir bilim alanının olması, sözlü şiirsel söylemin farklı yöntemlerle ele alınmasını sağlar. Folklor konularının açık bir şekilde ortaya konması, etkili araştırma yöntemlerinin aranması, folklor dilini araştıran bilim adamlarının çalışmalarını yönlendirmek, bu alanın başlıca görevleridir.

Bu yeni bilim alanının saptadığı birçok konu A.P.Yevgenyeva, P.G.Bogatiryov, L.İ.Barannikova, İ.A.Ossovetskiy, E.B.Artyomenko, A.V.Desnitskaya, vd. tarafından ele alınır.

Günümüzde güncelliğini koruyan ve hala tartışılan en önemli konulardan biri sözlü şiirsel söylemin (ustno-poeticheskiye reç') diyalektle olan bağlantısıdır. Yukarıda adı geçen bütün araştırmacılar bu konuya değinir ve folklorun dilbilimsel temelinde diyalektin bulunduğu konusunda birleşir, fakat folklor diliyle diyalekt arasındaki bu ilişkiyi farklı şekillerde yorumlar. O.İ.Kiselyova'nın da belirttiği gibi, günümüzde farklı folklor türlerinin dili ve bunların diyalektle olan bağlantıları ile ilgili ortak bir görüş yoktur. Bazı bilim adamları şiirsel halk dilini, diyalektin işlenmiş "edebi" şekli olarak kabul eder (A.P.Yevgenyeva); bazıları onun, diyalektin işlevsel üslup çeşitlerinden biri olduğunu öne sürer (L.İ.Barannikova); bazıları onda diyalekt üstü bir şekil görür (A.V.Desnitskaya, Ye.B.Artyomenko); bazıları sözlü halk edebiyatı dilini diyalektin özel bir "duygusal-canlı şekli (emotsional'no-ekspressivnaya forma)", "diyalektin canlı ve renkli işlevi (diyalekt v obrazno-ekspressivnoy funktsii)", "diyalektin yüksek üslubu" olarak adlandırır; bazıları da folklor dilini "diyalektin sanatsal tipi (hudojestvenniy tip dialektnogo yazıka)" (V.İ.Sobinnikova) olarak yorumlar (Kiselyova, 1985:164-165).

Yukarıda sözünü ettiğimiz araştırmacılarından A.P.Yevgenyeva'ya göre, "Belirli bir alanda yaşayan halkın "ağzı", "diyalekti", konuşma dilinin farklı şekilleriyle birlikte, bu ağzın yayıldığı alanda varlığını sürdüren, o ağzın sözlü

yaratıcılıkta kullanılan, işlenmiş “edebi” dilini de içinde barındırmaktadır: nesir türlerinde bu dil daha özgür ve daha az işlenmiş, nazım türlerinde ise daha mükemmel ve geleneklere bağlıdır.” (Yevgenyeva, 1963:17). Araştırmacı, sözlü edebiyatın oluşmasında ve işlenmesinde bütün ağızların, birbirlerini karşılıklı olarak zenginleştirip tamamlayarak görev aldıklarını belirtir. Sözlü yaratıcılıkta gelenek ölü bir şekil değildir. Gelenek, prensipleriyle birlikte benimsenir ve bu sebeple yeni şekillerin oluşmasına ve sanatsal olarak gelişmesine olanak tanır. Söze karşı yoğun bir özen, onun ifade gücünü ve keskinliğini bilme gibi özellikler yalnız sözlü edebiyatın yaratıcılarının diline değil, aynı zamanda herhangi bir ağızın sıradan temsilcisinin diline de özgüdür. Halk, atalarının biriktirdikleri ve ona teslim ettikleriyle yetinmeyerek, sürekli yeni bir şeyler üretir. Sözlü halk yaratıcılığının birçok türünün “edebi” özelliği yalnız uzun tarihi bir süreçte, bir dil ortamından diğerine geçerek ortak özellikler kazanmaları ile değil, aynı zamanda sözlü yapıtın anlatıcı için, ozan için en mükemmel, en doğru ifade şekillerini seçtiği sanatsal bir yapıt olmasıyla da açıklanmaktadır. Ozan, kendi normlarını kullanarak kendi diyalektinde yapıtlar yaratır, fakat onun yarattığı yapıtta onun günlük konuştuğu dile oranla çok daha az diyalektizmler olacaktır, çünkü ozan bilina, şarkı, vs. gibi türleri tipik ve etkili şekilleri seçmesinde yardımcı olan geleneğe dayanarak yaratır.

A.P.Yevgenyeva, folklorun en geleneksel türlerinin bile sabit kalmadığını, eski dönemlerde çağının sanatsal fikir ve görüşleriyle uyumlu bir biçimde yaratılmış yapıtların, diğer bir çağa oldukları gibi geçmediklerini öne sürer. Bunlar anlatıcıların, ozanların ve onları dinleyenlerin duygu ve düşüncelerini canlı sanat dili aracılığı ile aktaran, canlı birer yapıt olarak günümüze kadar gelirler (Yevgenyeva, 1963:7-8). Bu yüzden A.P.Yevgenyeva’ya göre, özellikle bilinaların dilinde çok az sayıda eski biçim (arkaizm) vardır, onlar da bilinanın kendisi kadar eski değildir (Yevgenyeva, 1963: 17). A.P.Yevgenyeva, *O yazıke bilin* ‘Bilinaların Dili Üzerine’ adlı makalesinde bu konuya ayrıntılı olarak değinir ve Rusça’nın çağdaş yazı diline göre eski biçim olarak kabul edilen birçok sözcüğün aslında diyalektlerde hala canlı bir biçimde kullanıldığını belirtir. Rusya’nın Kuzey bölgelerinde konuşulan ağızlardan çok sayıda örnekler verir (Yevgenyeva, 1940:46-49).

A.P.Yevgenyeva, sözlü halk edebiyatı dilinin, dışarıdan gelen veya “gökten inen”, mekanik olarak benimsenen bir dil olmadığını belirtir. Bu, halk sanatçılarının konuştukları dildir. Sözlü yapıtın dil sistemi, varlığını sürdürdüğü bölgede konuşulan ağızın dil sistemidir, fakat temel ve belirgin özellikleriyle bu, aynı zamanda bir bütün olarak Rus dilinin de sistemidir. Ondaki diyalektik sapmalar ise önemsiz denecek kadar azdır (Yevgenyeva, 1963:339).

Folklor diliyle canlı ağızlar arasındaki ilişki bazı araştırmacıları bu ikisi arasında belli başlı olguları karşılaştırmaya itmiştir. Örneğin, O.İ.Bogoslovskaya, bilina anlatıcıları arasında önemli bir yere sahip ve bu geleneği dört nesil boyunca sürdüren Ryabinin ailesinden kaydedilen bilinaların dilini, bazı dilbilgisel özelliklere göre, bu ailenin yaşadığı Onega Nehri (Zaonej’ye) bölgesinin ağızlarıyla karşılaştırır

(Bogoslovskaya, 1959: 51-79). O.İ.Bogoslovskaya, bu binaların genel olarak varlıklarını sürdürdükleri bölgenin çağdaş ağız özelliklerini taşıdıkları sonucuna ulaşır. Böylece O.İ.Bogoslovskaya da, A.P.Yevgenyeva'nın, "folklor dili, ağız edebi şeklidir" görüşünü desteklemektedir. Fakat İ.A.Ossovetskiy, O.İ.Bogoslovskaya'nın çalışmasını, kullandığı materyallerin farklı kişiler tarafından ve farklı zamanlarda derlenmiş olmalarından dolayı çok sağlıklı bulmaz (Ossovetskiy, 2005:209).

A.P.Yevgenyeva'dan farklı olarak bazı araştırmacılar, sözlü şiirsel söylemin diyalekt üstü bir özelliğe sahip olduğu görüşündedir. Örneğin, A.V.Desnitskaya "*Yevgenyeva'nın geliştirdiği çağdaş ağız sisteminin içinde edebi ve edebi olmayan dil şekillerinin güncel etkileşimi ile ilgili kavrayışın ışığı altında, Rus bılina dilinin kendine has bir "modernizme" uğradığı fikrine katılmanın mümkün olmadığını*" (Desnitskaya, 2005:178) belirtir. A.V.Desnitskaya'ya göre, binaların dilinin eski Rus epik şiir diline doğrudan bağlı olduğunu söylemek mümkün olmasa da, bu ikisi arasında bir bağ olduğu inkar edilemez.

"Folklor dili tarihsel bir kategoridir. Diyalektin kategorisi de tarihseldir. Günümüzde diyalekt, önceki çağların sosyal ve tarihi gelişim safhalarının dil ilişkisi kalıntısıdır. Fakat zamanında diyalektler, ortaya çıkmaları belirli tarihi ve budun betimsel (etnografik) şartlardaki sosyal dil ayrılıkları süreçleriyle bağlı olan dilbilimsel birimlerin yeni tipini oluşturmuşlardır. Rus folklor dilinin genel ve bir derece diyalekt üstü olma özellikleri belirli ölçüde Rus milletinin eski sözlü şiirsel dil birliğinden miras kalmış olabilir. Diyalektik farkların gelişmesiyle birlikte folklor dili de, folklorun halk sanatının canlı ve güncel şekli olarak varlığını sürdürdüğü ortamın ağızlarıyla bazı ilişkiler kurmaktan geri kalmamıştır. Asırlar boyunca köylü halkın günlük konuşma dilinde biriken diyalekt olayları (özellikle sesbilgisel ve biçimbilimsel), feodal öncesi ve erken feodal dönemlerinden miras kalan binaların ortak Rus dilini de fark edilir bir şekilde süslemişlerdir" (Desnitskaya, 2005:178-179).

Folklor yapıtlarının yerel ağız sistemi materyallerine göre yaratıldıkları ve aktarıldıkları görüşünden hareket ederek bazı araştırmacılar ağız sisteminde iki işlevsel üslubun varlığından söz ederler: R.İ.Avanesov bunları *gündelik yaşam dili* (obihodno-bitovoy yazık) ve *folklor dili* (yazık fol'klora); L.İ.Barannikova, *günlük konuşma söylemi* (razgovorno-bitovaya reç') ve *şiirsel halk söylemi* (narodno-poetiçeskaya reç') olarak adlandırır; P.G.Bogatiryov ise diyalektin bildirişim (kommunikativnaya funktsiya) ve estetik (estetiçeskaya funktsiya) işlevlerinden bahseder (Artyomenko, 1976:8).

L.İ.Barannikova'ya göre, şiirsel halk söyleminin işlevi diyalektlerde gelişmiştir. Çok çok eski zamanlarda günlük konuşma dilinden farklı, kendine özgü araçlarıyla ayrı bir şiirsel söylem geleneği gelişmiştir. Şiirsel yapıtların bir

topluluktan diğer bir topluluğa geçmeleri sonucunda, bu işlevsel üslubun kendine has, özel diyalekt üstü özellikleri oluşmuştur. Fakat şiirsel halk söyleminin bu diyalekt üstü özelliğini, kabile diyalektlerinin üstünde duran “ortak bir dile” dönüştürmemek gerekir. Şiirsel halk söyleminin temelinde dilbilgisel, sesbilgisel ve önemli ölçüde sözcükbilgisel sistem açısından, diyalekt yatmaktadır. Fakat aynı zamanda farklı diyalektlerdeki şiirsel söylemlerde ortak özellikler oluşmuştur: ortak şiirsel formüller, ortak sözcükbilgisel seçim prensipleri, özgün dilbilgisel yapı türleri ve hatta ritmik dilin özgünlüğünü belirleyen sesbilgisel materyaller açısından ortak bir eğilim. Dolayısıyla bu söylem, dil materyali açısından diyalektik, bu materyalin seçim ve kullanım prensipleri, yani üslup açısından da diyalekt üstü bir söylemdir (Barannikova, 2005:198-199).

L.İ.Barannikova'ya göre diyalektin işlevsel üslup çeşidi olarak şiirsel halk söylemi, ulusal dil oluştuktan sonra da korunmuştur. Bu dönemde şiirsel halk söylemini, edebi dilin bileşimindeki şiirsel söylemin yazılı şeklinden ve diyalektin günlük konuşma söyleminden ayıran belirgin özellikler daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Diyalektin bu işlevsel üslup çeşidi günümüzde, ancak eski türlerde geçmişten kalma bir olay olarak varlığını sürdürmektedir. Diyalekt üstü özellikleri gittikçe arttığı için, şiirsel halk söylemi yavaş yavaş diyalektin işlevsel üslubu olmaktan çıkar (Barannikova, 2005:200). A.V.Desnitskaya'nın da belirttiği gibi L.İ.Barannikova'nın görüşleri iki taraflıdır ve sözlü şiirsel söylemin diyalektin işlevsel üslup çeşidi olmasından çok, bu söylemin diyalekt üstü özellikler taşıdığı yönündedir (Desnitskaya, 2005:179).

E.B. Artyomenko ise çağdaş Rus dilbiliminde işlevsel üslup teorisi üzerine yaygın olan görüşlere dayanarak folklor dilinin diyalektin işlevsel üslup çeşidi olamayacağını göstermeye çalışmıştır. Kısaca özetlememiz gerekirse, işlevsel üslupların ayırt edilmesi dil materyallerinin farklı bildirişim şartlarında eşit kullanılmasına bağlıdır. İşlevsel üslupların ayrılması aynı dil sistemi içinde iki yolla meydana gelir: birincisi, dilbilimsel materyalden herhangi bir iletişim durumuna en çok uyum gösteren unsurların seçilmesi ve bunların belirli bir işlevsel üsluba, onu belirleyen özgün araçlar olarak saptanması yoluyla; ikincisi, her üslubun sınırları içerisinde, farklı üsluptaki metinlerde yaygın olarak kullanılan tarafsız dil stoku birimlerinden yalnız ona özgü seçim ve kullanım prensiplerinin bulunması yoluyla. İşlevsel üsluplar aslında bir dil sisteminin farklı iletişim şartlarındaki farklı uygulamalarından başka bir şey değildir. Birbirine bağlı üsluplar tek bir sistemin belirmesi oldukları için yapısal olarak eşit materyaller üzerine kurulurlar (Artyomenko, 1976:14). İlk bakışta folklor dilinin, diyalektin işlevsel üslup çeşidi olarak kabul edilmesi doğru gibi görünse de daha derinlemesine yapılan incelemelerde bunun böyle olmadığı görülür. İşlevsel üsluplar farklı şartlarda tek bir işlev görürler. Oysa diyalektin günlük konuşma şekli bildirişim işlevi görünürken, şiirsel halk söylemi estetik işlev görür. Bir halk ağzının yapısında günlük konuşma söylemi ile şiirsel halk söylemini işlevsel üslup çeşitleri olarak ele almak, her ikisinin de tek bir dilbilimsel sistemin yani o ağız sisteminin bir belirmesi olduklarını ve dolayısıyla eşit yapısal organizasyona sahip olduklarını kabul etmek demektir.

Başka bir deyişle folklor dilini bir işlevsel üslup çeşidi olarak ele alırsak, dilbilimsel temelinin diyalektin konuşma şekline dayandığını da kabul etmemiz gerekir. Folklor dilinin diyalekte dayandığını savunan araştırmacılar, onun yerel ağızlarla olan organik bağına dikkat çekerler, fakat diyalektin günlük konuşma şeklinin özgünlüğünü genellikle göz ardı ederler. Oysa konuşma söylemine özgü bir çok özelliğin estetik işlevde kullanılması mümkün değildir. Folklor metinleri, o ağız konuşan kişinin günlük konuşmalarından çok daha farklı yapısal ve yapısal – sözdizimsel gerekçeler üzerine kuruludur (Artyomenko, 1976:17). Konuşma söylemiyle ilgili yapılan çalışmalarda birçok belirgin, evrensel özellikler saptanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: iletişimin doğrudan sözlü ve serbest olma özelliğine bağlı *konsituativnost'* yani iletişim eyleminden durumun sözel (verbal) ifadelerinin çıkarılmasına yol açan konuşma söylemiyle bildirişim ortamı arasındaki yakın ilişki; birçok durumda dil araçlarının yerini alan jest ve mimiklerin, bir de belirli ölçüde bilgi içeren tonlamanın büyük rolü; konuşma söyleminin kendiliğinden olma, hazırlıksız olma ve önceden düşünülmemiş olma özellikleri (Artyomenko, 1976:18). Bütün bu olgular konuşma söylemini yapı olarak kendi kendine yetmeyen bir söylem türü haline getirir. Dilin estetik amaçlarla kullanımı ise yalnız yapı bakımından kendi kendine yetme özelliğine sahip dilbilimsel bir temelle mümkündür (Artyomenko, 1976:20).

Bütün bilim adamları özellikle şiirsel folklor türlerinin dil yönünün diyalekttten daha geniş olduğu, önemli ölçüde onun sınırları dışına çıktığı, farklı bölgelerde farklı yerel ağız sistemlerinin birlikte oluşturduklarından çok daha fazla bir birlik oluşturdukları konusunda birleşirler. Bu durum farklı şekillerde yorumlansa da genel olarak benzer veya birbirine çok yakın görüşlerle açıklanır (Artyomenko, 1976:8). E.B.Artyomenko bu görüşleri bir araya getirerek bu duruma yol açan sebepleri şu şekilde sıralar:

1. Diyaleklerde aynı dil sisteminin özel belirmeleri olarak ortak halk ve ortak dilbilimsel unsurların bulunması ve bunların folklorde kullanılması; halk ozanlarının ve anlatıcılarının tipik, geleneksel, herkes için anlaşılır olan ortak diyalekt şekillerinin seçimine ve kullanımına gösterdikleri özel çaba.
2. Yerel ağız materyallerinden aynı veya benzer unsurların seçimine sebep olan, farklı bölgelerdeki sözlü halk edebiyatının tür, konu ve şiirsel üslup birliği.
3. Halk ağızlarının karşılıklı etki ve etkileşimi sonucunda ortaya çıkan diyalektler arası oluşumların folklorde kullanılması.
4. Halk ozanlarının, ağızın veya dilin diyalektler arası (interdiyalekt) katmanının kültürel veya estetik açıdan daha etkin olaylarına yönelmeleri sonucunda sözlü şiirsel söylemde dar diyalektik unsurları silme eğiliminin oluşması.
5. Birçok bakımdan diyalektin konuşma dili olaylarından farklı olan, folklorla özgü geleneksel sanatsal araçların birliği.

6. Sabit folklor metinlerinin, özellikle *ortak yerler* (loci communes)'in bileşiminde aynı şiirsel deyişlerin, formüllerin, sözcüklerin, ifadelerin farklı halk ağızları bölgelerine yayılması.

7. Folklor yapıtlarının göç etme sürecinde diyalektik şekillerin de onlarla birlikte taşınabilirliği (Artyomenko, 1976:8-9).

İ.A.Ossovetskiy ise bu durumu şu şekilde açıklar:

“Bölgesel diyalektler birbirlerinden kopuk değildir, birbirleriyle temas içindedir ve birbirlerine etki ederler, çünkü diyalektlerde edebi dilde olduğu gibi belirli normların engelleyici etkisi yoktur. Bunun dışında, her bölgede o bölgenin diyalektinde söylenmesine rağmen tür, konu, kullanılan güzel ifade araçları sistemi, vs. bakımından bir başka, komşu bölgenin folkloruna çok yakın olan bir folklor yaşamaktadır. Böyle bir tür, konu ve şiirsel üslup birliği, farklı bölgelerdeki Rus folklorunun birbirine benzemesi, bir de diyalektler arası dil bağlantıları, folklorda bir diyalektin yayılma alanı dışına çıkan dil oluşumlarının meydana geldiğini göstermektedir; dilini tek bir diyalektin dar çerçevesiyle sınırlamanın mümkün olmadığı yapıtlar oluşturulmaktadır. <...> Bölge olarak birbirinden oldukça uzakta bulunan farklı diyalektlerin birçok ortak yanını, bütün diyalektlerin temelinde yatan Rus dilinin ortak halk unsurlarıyla açıklamak gerekir, fakat birçok şey aynı zamanda güzel ifade araçlarının seçimini belirleyen türün özgünlüğü ile de açıklanır” (Ossovetskiy, 1958:173-174).

Folklor diliyle diyalekt arasındaki ilişki bazı araştırmacıları edebi dille (yazık hudojestvennoy literaturı) yazı dili (literaturnıy yazık) arasındaki ilişkiyle bir benzerlik kurmaya itmiştir. A.P.Yevgenyeva, sözlü yaratıcılık dilinin prensip olarak edebi dilden farklı olmadığını, her ikisinin de söz sanatı dili olduklarını ileri sürmüştür. A.P.Yevgenyeva'ya göre, aralarındaki farklılık ortaya çıkış şartlarında, varlıklarını sürdürme ve gelişimlerinde, sözlü ve yazılı edebiyatın kendine has özelliklerindedir (Yevgenyeva, 1963:7). İ.A.Ossovetskiy ise edebi dille folklor dili arasında paralellik kurarken, aralarındaki büyük ve derin farklılıkları her zaman göz önünde bulundurmak gerektiğini vurgular. Edebi dil kavramı yazı dili kavramından daha geniştir, çünkü edebi yapıt üslup bakımından edebi dilin kurallarına uymayan dil olgularını da içerebilir. İ.A.Ossovetskiy'e göre, edebi yapıt dilini, edebiyatın sınırları içinde olduğu gibi, dışında da varlığını sürdüren ve gelişen ortak halk dilinin en üst şekli olan yazı dilinin özel bir uygulaması olarak ele almak gerekir. Fakat edebi dil her şeyden önce yazı dilidir ve edebiyat dışında da varlığını sürdürür. Oysa folklor dili herhangi bir folklor türü dışında varlığını sürdürmez. Folklor dili, diyalektin edebi şekli olarak kabul edilirse, bu edebi şeklin yalnız sözlü halk edebiyatı yapıtlarında ortaya çıktığını, bunun dışında varlığını sürdürmediğini de kabul etmek gerekir.

Yazı diliyle edebi yapıt dili arasındaki ilişki tarih boyunca değişken olmuştur. Rus yazı dilinin şekillenmesinde 18.-19.yy. Rus edebi yapıtlarının büyük etkisi olmuştur. Çağdaş folklor dilinin diyalekt üzerindeki etkisi ise çok daha azdır (Ossovetskiy, 1958:175-176).

İ.A.Ossovetskiy'e göre folklor dili yazı diliyle sıkı sıkıya bağlıdır ve her ikisi de birbirini büyük ölçüde etkiler, çünkü her ikisinin de temeli ortak halk dilidir (obşenarodniy yazık). Bu karşılıklı etkileşim farklı dönemlerde aynı olmamıştır. Günümüzde yazı dilinin folklor diline etkisi gün geçtikçe artmaktadır. Folklor ve yazılı edebiyat etkileşimi de farklı tarihi dönemlerde aynı değildir. Eski Rus edebiyatının birçok yapıtının bütünüyle folklorun temelinde kurulmasına karşılık daha geç dönemlerde folklorun yazılı edebiyat üzerindeki etkisi azalmıştır. Buna bağlı olarak folklor diliyle yazılı edebiyat dili de ayrılmıştır. Fakat İ.A.Ossovetskiy, bu etkinin hiçbir zaman kesilmediğini de belirtir (Ossovetskiy, 1952:98-99).

Bir başka araştırmacı, P.G.Bogatiryov'a göre edebi dilin temelinde yazı dili, folklor dilinin temelinde ise diyalekt yatmaktadır. P.G.Bogatiryov, edebi dilin estetik işlevdeki yazı dili, folklor dilinin ise estetik işlevdeki diyalekt olduğunu savunur. Edebi dilin estetik işlevinin incelenmesi yazı dilini bilmeden nasıl mümkün değilse, herhangi bir türdeki folklor yapıtının dilini, bu yapıtın söylendiği diyalektin bildirişim işlevini bilmeden incelemek de mümkün değildir (Bogatiryov, 1973:106). P.G.Bogatiryov, folklor dilinin sanatsal araçlarının incelenmesinde, özellikle bazı sözcüklerin ve sözdizimsel şekillerin yalnız folklor yapıtlarına özgü olduklarını kabul ederek birçok hata yapıldığını vurgulamaktadır. Oysa bunların çoğu diyalektin konuşma şeklinde de görülür. Fakat diğer yandan folklor dilinin diyalektin bildirişim işlevinden sesbilimsel, biçimbilimsel ve sözdizimsel açıdan önemli ölçüde ayrıldığı karşılaştırmalı olarak yapılan bazı ön çalışmalarda açıkça ortaya çıkar.

Araştırmacılar, şiirsel halk dilinin estetik açıdan özgünlüğünün onun yüksek üslubunu oluşturan güzel ifade araçlarından kaynaklandığını tespit etmişlerdir. A.V.Desnitskaya *Naddialektniye formı ustnoy reçi i ih rol' v istorii yazıka* 'Konuşma Dilinin Diyalekt Üstü Şekilleri ve Bu Şekillerin Dil Tarihindeki Rollerini' adlı çalışmasında bu güzel ifade araçlarının araştırılma tarihini kapsamlı bir şekilde vermiştir. A.V.Desnitskaya'nın verdiği bilgilere göre, sözlü şiirsel dile özgü kalıplaşmış formüllerin araştırılmasında A.F.Gil'ferding'in önemli bir rolü olmuştur. Onega Bölgesi binalarını derleyen A.F.Gil'ferding, binaların iki bölümden oluştuklarını belirtir: "*genel olarak betimleme içerikli ya da kahramanların ağzından söylenen sözleri içeren tipik yerler ve tipik yerleri birleştiren, aynı zamanda olayların akışını anlatan geçiş yerleri*" (Gil'ferding, 1949:57'den aktaran; Desnitskaya, 2005:163). Bunlardan ilkinin anlatıcı ezbere bilir ve bilinayı her söyleyişinde bu kısım aynı kalır, ikinci kısmı ise ezberlemez, hafızasında yalnız genel iskeleti korur ve her söyleyişinde bu kısma ya bir şeyler ekler, ya çıkarır, ya da ifadelerin yerlerini değiştirir.

A.N.Veselovskiy ise epik yapıtların en belirgin üslup özelliği olarak tekrar formüllerine ayrı bir önem verir. A.N.Veselovskiy'e göre, Yunan ve Fransız destanlarında da görülen tekrar formülleri özellikle Rus bilinalarında çok daha yaygın olarak kullanılır. Bir sözcüğe onu niteleyen sıfat nasıl yapışıp kalıyorsa kalıplaşmış formüller de bazı durumlara yapışıp kalırlar, bu durumlar tekrar edildikçe onlara uygun düşen formüller de tekrar edilir. Örneğin, kahramanlar sanki aynı kalıptan çıkmış gibi aynı şekilde donanırlar, yola çıkarlar, dövüşürler, aynı sözleri söylerler (Desnitskaya, 2005:164).

Epik formüllerin önemini vurgulayan bir başka bilim adamı da V.M.Jirmunskiy'dir. V.M.Jirmunskiy, bu formüllerin ataerkil yaşam geleneğiyle ve dolayısıyla tipik düşünce yapısı ve tipik üslupla sıkı bir bağ içinde olduklarını göstermiştir. Epik şiir sanatının en belirgin özelliklerinden biri bazı durumların sürekli tekrar edilmesidir. Bu durumların temeli ataerkil toplum düzenine dayanmaktadır. Rus bilinalarında yer alan atın eyerlenmesi, bahadırların at yarışları gibi epik klişeler veya şablonlar, tipik "ortak yerler" (obşıye mesta) bütün halkların destanlarına özgüdür (Desnitskaya, 2005:164-165).

Bir başka araştırmacı – F.Mikloşic, Sırp – Hırvat, Bulgar, Rus ve Ukrayna epik halk şarkısı metinlerinden elde ettiği kapsamlı tipik formül materyallerine dayanarak Slav kahramanlık destanlarının güzel ve canlı ifade araçları listesini oluşturur. Genel olarak "Tekrarlar" adı altında F.Mikloşic epik folklorla özgü formüle edilebilir sözcük birleşimi türlerini ele alır: sözcüklerin basit tekrarı, önek tekrarı, inkar etme yoluyla karşıtlığın tekrarı, anlam bakımından benzer sözcüklerin birleşimi, kapsam açısından farklı iki benzer ifadenin birleşimi, etimolojik olarak birbirine akraba olan sözcüklerin birleşimi gibi (Desnitskaya, 2005:165).

Günümüze kadar korunan canlı Sırp- Hırvat epik şiir geleneği, kahramanlık destanlarının genel teorisinin oluşturulması açısından büyük ilgi uyandırmaktadır. Amerikalı folklor bilimciler M.Parry ve A.Lord Homeros'un destanlarından yola çıkarak Sırp-Hırvat epik şiirlerinin canlı olarak varlıklarını sürdürdükleri kırsal alanlarda araştırmalarda bulunmuşlar ve elde ettikleri bulgularla Homeros'un destanlarını tekrar yorumlamaya çalışmışlardır. Araştırmacılar, kalıplaşmış formüllerin yapısı ve epik metnin içerisindeki yerleri, halk ozanının yetiştirme teknikleri ve prensipleri, epik yapıtların söyleniş süreci gibi konular üzerinde durmuşlardır. M.Parry ve A.Lord'un teorisine göre epik yapıtların söyleniş her zaman bir yaratıcılık eylemidir, ezbere dayanarak yeniden üretme değildir. Epik metnin yeni değişikliklerinin sanatsal olarak yeniden oluşturulabilmesi ozanın hafızasında bulunan formül birikimine bağlıdır.

M.Parry ve A.Lord'un Sırp-Hırvat epik metinlerinde yaptıkları incelemelere göre, bu metinlerde şiir dizelerinin büyük bir kısmı formüllerle ve formül oluşturan ifadelerle (formulaic expression) doludur. Ayrıca A.Lord, sözlü hikaye üslubunda formüllerin az sayıda epik "ortak yerler" ile sınırlı olmadıkları ve halk şarkılarında formül oluşturmaya (formulaic) uygun olmayan hiçbir şeyin bulunmadığı sonucuna varır. Günümüzde epik yapıtların araştırılmasında M.Parry ve A.Lord'un

araştırma metotlarından geniş bir şekilde faydalanılır. Fakat bununla birlikte bazı görüşleri de eleştirilir. Örneğin, R.Menendes Pidal, epik yapıtların söylenişinde doğaçlamanın rolünün abartılmasına ve geleneksel metnin hafızadan hafızaya aktarılmasının öneminin azaltılmasına karşı çıkar. A.V.Desnitskaya'ya göre, epik metnin tamamen formül oluşturuca materyallerden meydana gelmesi görüşü de biraz abartılmıştır. Geleneğin sınırları içerisinde şiirsel yenilik olanakları, epik metnin değışkelerinin oluşumunda gerçek sanatsal yaratıcılığın belirme olanağı ve daha sonra bu değışkelerin hafızadan hafızaya aktarılması M.Parry ve A.Lord tarafından göz ardı edilmektedir.

Formüllerden söz ederek A.Lord, her halk ozanının formüllerin bazı kuruluş modellerine sahip olduğu düşüncesinden yola çıkar. Formüllerin oluşturulduğu modeller “uzmanlaşmış şiirsel gramer” gibidir. Belli sayıda “temel modeli” (basic patterns) benimseyen ozan, daha fazla formül öğrenmek zorunda değildir. Modelleri kullanarak ozan bir kelimenin yerine başka bir kelime kullanma yoluyla klişe formüller oluşturur. Daha önce benimsenmiş modellerin sürekli olarak kullanılmasında standartlaşmış bir dil olarak sözlü şiirsel dilin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu söylenenler diğer folklor türleri için de geçerlidir. M.Parry ve A.Lord tarafından derinlemesine incelenen epik metnin oluşumunda ve yeniden oluşturulmasında formüllerin rolü ile ilgili konu, bazı şüpheli yanları dışında doğru ve bilimsel olarak verimli kabul edilir (Desnitskaya, 2005:167-169).

Birçok Rus bilim adamının görüşüne göre, güzel ifade araçları bütün folklor dili düzeni gibi, diyalektik materyalden, farklı ağızlar için ortak, sabit, tipik ve halkın gözünde belirli bir estetik potansiyele sahip elementlerin seçilmesi üzerine şekillenir. Halkın estetik anlayışı bu araçlarla evrensel bir hal alır ve bu araçlar farklı bölgelerin şiirsel halk yaratıcılığı için ortaktır (Artyomenko, 1976:10).

Folklor dili, diyalektin günlük konuşma dilinden bu güzel ifade araçlarıyla ayrılır, diyalekt üstü özelliğini de büyük ölçüde onlara borçludur. İ.A.Ossovetskiy'e göre folklor dili büyük ölçüde gelenekseldir ve bu geleneksellik sayesinde içinde, konuşma dilinde artık kullanılmayan birçok özelliği barındırır. Ortak halk dilinin eski olguları folklorlarda yaşamaya devam eder ve bildirişim işlevinin yanı sıra etkileme (ekspresif) işlevi de görür. Konuşma dilinde artık kullanılmayan arkaizmler folklor dilinde sanatsal araç sınıfına dahil olurlar ve canlı bir norm halini alırlar (Ossovetskiy, 1952:100).

İ.A.Ossovetskiy, halk ozanının veya anlatıcının folklorun dil normları dışına çıkmadığını ve geleneksel şiirsellik araçlarından büyük ölçüde faydalandığını belirtmiştir. Bu şiirsel araçlar yüksek üslup özelliği taşıdıkları için her folklor yapıtlarının dili konuşma diline oranla daha üstün, kapsam olarak daha geniş, sözcük hazinesi daha zengin, sözdizimi daha karmaşıktır. İ.A.Ossovetskiy'e göre burada sorulması gereken sorular şunlardır: Sözlü halk yapıtlarının yüksek üslubunu oluşturan maddi dil temeli nedir? Eğer bu yapıtları söyleyen kişilerin bildikleri tek dil, diyalektleri ise bu kişiler yüksek üslup için gerekli olan materyali nereden sağlıyorlar? Araştırmacı, bu sorunu çözmek için geleneksel folklorun çağdaş

varlığını sürdürme şartlarına değil, herhangi bir türün ortaya çıktığı ve geliştiği çağa bakmak ve o türün varlığını sürdürme şartlarını aydınlatmak gerektiği görüşündedir. Ona göre, bu konuda en kapsamlı bilgileri bilinaların dili vermektedir. İ.A.Ossovetskiy, ünlü Rus edebiyat bilimcisi D.S.Lihaçyov'un Eski Rus Devleti döneminde çok gelişmiş, üstün bir sözlü dilin varlığı ile ilgili görüşlerine katılmakta, bu dilin herhangi bir diyalekten daha zengin olduğunu belirtmektedir. Bu dil, ortak halk dilidir (obşenarodniy yazık). Eski biçim (arkaizm) olan ve bilina dilini günlük konuşma dilinden ayıran özellikler, bilinaların oluştukları dönemde eski değıllerdir, fakat bunlar aynı zamanda konuşma diline de özgü değıllerdir. Bunlar ortak halk dilinin güzel ifade araçlarıdır. Sözlü epik gelenek, bu çok gelişmiş sözlü ortak halk dilini büyük ölçüde korumuş ve günümüze kadar taşımıştır. Birçok bilina 19.yy.'ın ikinci yarısında yalnız o bölgede konuşulan ağız bilen anlatıcıların ağızından kaydedildiği için bilinalarda eski biçimlerin yanı sıra anlatıcının dil özellikleri de yer almaktadır (Ossovetskiy, 1952:100-101).

A.N.Veselovskiy, folklorun yüksek üsluplu nazım türleri için genel hatlarıyla ortak halk dilinin yazı şekline yakın, diyalekt üstü bir söylem şeklinin kullanıldığı görüşünü ortaya atmıştır. Ünlü Rus bilim adamı bu diyalekt üstü şeklin *sözlü şiirsel koyne*¹ olduğunu savunmuştur. *Sözlü şiirsel koynenin* oluşumunu ise şu şekilde açıklamıştır:

“Uzun tarihi bir süreçte ve genel olarak elverişli komşuluk ve karşılıklı etkileşim şartlarında diyalektler birbirleriyle temasta bulunmuşlar, şekiller ve sözcük hazineleri birbirine yaklaşmış; herhangi bir merkezde oluşan ve ayrı ayrı bölgelerde tespit edilen yazı dilinin karşısına ortak bir dil çıkmıştır. Aynı şartlar altında bölgesel halk şarkıları da genelleşmiştir, ve ben, her şiir sanatının başında kendiliğinden türediklerini tahmin ettiğimiz o küçük üslup şekil ve yöntemlerinin seçme ve seçilmesini bu genelleştirme ile açıklıyorum. Bir çok özel durumdan ayrılan, daha ortak şiirsel üslubun temelleri bu şekilde oluşmuştur.”
(Veselovskiy, 1913: 452'den aktaran;Yevgenyeva, 1940:27)

A.V.Desnitskaya A.N.Veselovskiy'in bu görüşüne dayanarak, geç dönem kabile toplumu düzeninde, Doğu Slav kabilelerinin diyalektlerinin birbirine çok yakın oldukları bir dönemde meydana gelen *sözlü şiirsel koynenin*, daha sonra feodal toplum yapısında eski bütünlüğünü büyük ölçüde kaybettiğini, fakat folklor dilinin diyalekt üstü özelliğini belirlemeye devam ettiğini belirtir (Artyomenko, 1976:12). A.P.Yevgeneva'ya göre “uzun tarihi bir süreçte” oluşan farklı sözlü yapıtların karşılaşması ve karşılıklı olarak değış tokuşta bulunmaları *şiirsel halk*

¹ koyne (ortak dil): 1. Attik diyalekti temelinde Eski Yunan'da ortaya çıkan ortak halk dili; 2. İng.contact vernacular, Farklı dilleri konuşan gruplar için diyalektlerarası iletişim aracı görevi gören ve bu grupların doğal dilleri sayılan bir (veya birkaç) diyalektin temelinde meydana gelen dil. (Ahmanova, 1969:198)

koynesinin gelişimi için çok etkili olmuştur, fakat bu ikincil bir aşamadır, çünkü prensip olarak sözlü şiirsel dil kendi temelinde en fazla tipik ve ortak özellikler içermektedir. *Şiirsel halk koynesi*, doğal, organik yolla yaratılmıştır ve her zaman canlı halk ağızlarıyla sıkı sıkıya bağlı olmuştur (Yevgenyeva, 1963:340).

Rus folklor dilinin çok geniş kapsamlı ve çok yönlü bir kavram olduğu, bu alanda yapılan teorik çalışmalar incelendikten sonra daha da açık bir biçimde görülmektedir. Çalışmamızda da belirttiğimiz gibi Rus folklor dili ile ilgili temel sorunlar birkaç konu etrafında birleşir. Kısaca özetlememiz gerekirse, bunlardan birincisi folklor dili ile diyalekt arasındaki ilişkidir. Bu ikisi arasında sıkı bir bağ olduğu, sözlü yapıtların dil temelini diyalekte dayandığı konusunda bütün bilim adamları fikir birliğine varsa da, bu ilişkinin yorumunda farklı görüşler ortaya atılır. Bazı bilim adamları folklor dilinin diyalektin işlevsel bir üslup çeşidi olduğunu savunurken, bazıları da Eski Rus Devletinde, Eski Yunan'da olduğu gibi çok gelişmiş, diyalekt üstü sözlü bir ortak şiirsel dilin varolduğuna işaret ederek, bugünkü sözlü yapıtların dilinde görünen diyalekt üstü özelliklerin bu dilin kalıntıları olduğunu ileri sürer. Bilim adamlarının birleştikleri ikinci konu ise, özellikle şiirsel folklor türlerinin dil yönünün diyalekten daha geniş olduğu, önemli ölçüde onun sınırları dışına çıktığı, farklı bölgelerde farklı yerel ağız sistemlerinin birlikte oluşturduklarından çok daha fazla bir birlik oluşturduğu konusudur. Bu konu folklor dilinin güzel anlatım araçları konusuyla da sıkı bir bağ içerisindedir. Folklor dili diyalektin günlük konuşma dilinden, özellikle bu güzel anlatım araçlarıyla ayrılır. Böylece estetik işlev açısından yazılı edebiyat diliyle bazı ortak özelliklere sahip olduğu ortaya çıkar, fakat birçok yönüyle de ondan kesin bir biçimde ayrılır. Günümüzde farklı folklor türlerinin dili ve bunların diyalektle olan bağlantıları ile ilgili ortak bir görüş olmadığı gibi, folklor dilinin doğası ve tarihi gelişimi ile ilgili birçok konu da henüz tam olarak aydınlatılamamıştır.

KAYNAKLAR

- AHMANOVA O.S., (1969), *Slovar' lingvističeskih terminov*, İzdaniye vtoroye, stereotipnoye, M., İzd. "Sovetskaya Entsiklopediya".
- ARTYOMENKO E.B., (1976), *Voprosi sintaksičeskogo stroya russkoy narodnoy liričeskoy pesni*, Voronej.
- BARANNİKOVA L.İ., (2005), "K voprosu o razvitii funktsional'no-stilevogo mnogoobraziya yazıka", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.198-200.
- BOGATIRYOV P.G., (1973, sentyabr-oktyabr'), "Yazık fol'klora", *Voprosi yazıkoznaniya*, M., İzd. "Nauka", No:5, s.106-116.
- BOGOSLOVSKAYA O.İ., (1959), "Sintaksičeskiye dialektizmi v yazıke bilin skaziteley Ryabininih", *Uçyonniye Zapiski Permskogo gosudarstvennogo universiteta*, XV, 1, Perm', s.51-79.
- BUSLAYEV F.İ., (2005), "O prepodavanii oteçestvennogo yazıka", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.26-27.
- ÇERNİŞEVSKİY N.G.,(2005), "Pesni raznih narodov", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.16-17.
- DESNİTSKAYA A.V., (2005), "Naddialektniye formı ustnoy reçi i ih rol' v istorii yazıka", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.162-179.
- DOBROLYUBOV N.A., (2005), "Zameçaniya o sloge i memnosti narodnogo yazıka", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.21-24.
- GOGOL N.V., (2005), "O literature", *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. "Flinta", İzd. "Nauka", s.11-12.
- JİRMUNSKİY V.M., (2004), "Problema fol'klora", *Fol'klor Zapada i Vostoka: Sravnitel'no-istoričeskiye oçerki*, M., O.G.İ.
- KİSELYOVA O.İ., (1985), "Otrajeniye nekotorih osobennostey dialektnogo slovoobrazovaniya v yazıke fol'klora", *Voprosi slovoobrazovaniya v indoeuropeyskih yazıkah*, Tomsk, İzdatel'stvo Tomskogo universiteta, s.164-176.
- OSSOVETSKİY İ.A., (1952, may-iyun'), "Ob izuçenii yazıka russkogo fol'klora", *Voprosi yazıkoznaniya*, M., İzd. Akademii Nauk SSSR, No:3, s.93-112.
- OSSOVETSKİY İ.A., (1958), "Yazık fol'klora i dialekt", *Osnovniye problemi eposa vostoçnih slavyan*, M., İzd. Akademii Nauk SSSR, s.172-189.

- OSSOVETSKİY İ.A., (2005), “O yazıke russkogo traditsionnogo fol'klora”, *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. “Flinta”, İzd. “Nauka”, s.200-222.
- PUŞKİN A.S., (2005), “Puşkin – kritik”, *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. “Flinta”, İzd. “Nauka”, s.11.
- SOKOLOV Yu., (24.11.2008), “Fol'klor”, *Literaturnaya Entsiklopediya v 11 t.*, t.11, 1939, M., İzd. Hudojestvennaya Literatura, <http://feb-web.ru/feb/litenc/encyclop/leb/leb-7751.htm>, 24.11.2008.
- UŞİNSKİY K.D., (2005), “O sredstvah rasprostraneniya obrazovaniya posredstvom gramotnosti”, *Yazık fol'klora*, Hrestomatiya, M., İzd. “Flinta”, İzd. “Nauka”, s.24-25.
- YEVGENYEVA A.P., (1940), “O yazıke bilin” (Stat'ya vtoraya), *Russkiy yazık v škole*, No:1, M., s.46-49.
- YEVGENYEVA A.P., (1940a), “O yazıke bilin”, (Stat'ya tret'ya), *Russkiy yazık v škole*, No:4, M., s.27-31.
- YEVGENYEVA A.P., (1963), *Oçerki po yazıku russkoy ustnoy poezii v zapisyah XVII-XXvv.*, , M.-L., İzd. Akademi Nauk SSSR.